



ERKIN VALYUTA SIYOSATIGA O'TISH SHAROTIDA TAVSIYALAR

Tursunov Rafig'ali Burgutovich

Andijon davlat texnika instituti

Buxgalteriya hisobi va menejment kafedrası katta o'qituvchisi

Xalilov Otabek Umarjon o'g'li

Andijon davlat texnika instituti Muhandislik iqtisodiyoti va boshqaruv fakulteti

Bank ishi va auditi 4-kurs talabasi

Annotatsiya. Mazkur maqolada O'zbekiston moliyaviy tizimida erkin valyuta siyosatiga bosqichma-bosqich o'tish zarurati va uni samarali amalga oshirish yo'llari yoritilgan. Kursning real talab va taklif asosida shakllanishi, elektron savdo maydonchalarini rivojlantirish, valyuta risklarini boshqaruvchi moliyaviy instrumentlar (hedging, forward, swap)ni joriy etish, shuningdek, aholining moliyaviy savodxonligini oshirish zarurligi ta'kidlangan. Shuningdek, huquqiy bazani takomillashtirish, sun'iy intellekt va blokcheyn texnologiyalarini valyuta siyosatiga integratsiya qilish orqali raqamli yondashuvning ahamiyati ko'rsatib o'tilgan. Bu tavsiyalar xalqaro tajriba va mahalliy iqtisodiy shart-sharoitlarga tayangan holda ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: Erkin valyuta siyosati, valyuta konvertatsiyasi, moliyaviy barqarorlik, markaziy bank, valyuta kursi.

ПОЛИТИЧЕСКИЕ И ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ В УСЛОВИЯХ ПЕРЕХОДА К СВОБОДНОЙ ВАЛЮТНОЙ СИСТЕМЕ

Аннотация. В статье рассматривается поэтапный переход Узбекистана к свободной валютной политике и предлагаются меры для её эффективной реализации. Основное внимание уделяется формированию курса на основе рыночного спроса и предложения, развитию электронных торговых площадок между банками, внедрению инструментов хеджирования валютных рисков, а также повышению финансовой грамотности населения.



Подчеркивается важность обновления нормативно-правовой базы и внедрения цифровых технологий, таких как искусственный интеллект и блокчейн. Предложенные рекомендации основаны на международном опыте и экономических реалиях страны.

Ключевые слова: Свободная валютная политика, валютная конвертация, финансовая стабильность, центральный банк, валютный курс

POLICY RECOMMENDATIONS IN THE CONTEXT OF TRANSITIONING TO A FREE MARKET CURRENCY SYSTEM

Abstract. This article discusses the gradual transition of Uzbekistan toward a liberal foreign exchange policy and outlines effective strategies for its implementation. Key points include ensuring exchange rates are determined by real market demand and supply, strengthening interbank electronic trading platforms, introducing financial instruments to hedge currency risks, and enhancing public financial literacy. The importance of legal reforms and the integration of digital technologies such as AI and blockchain into the currency market are emphasized. The proposed recommendations are based on international best practices and the local economic context.

Keywords: Liberal foreign exchange policy, currency convertibility, financial stability, central bank, exchange rate.

Kirish. Bugungi global moliyaviy muhitda erkin valyuta siyosatiga o'tish har qanday davlat iqtisodiy mustaqilligi, investitsion jozibadorligi va tashqi savdo barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. O'zbekiston Respublikasi ham 2017-yildan boshlab bosqichma-bosqich erkin valyuta konvertatsiyasi siyosatini joriy etgan bo'lib, bu yo'ldagi islohotlar hozirgi kunda yangi bosqichga kirgan.



METODOLOGIYA. Erkin valyuta siyosatiga bosqichma-bosqich o'tish bugungi O'zbekiston moliyaviy tizimining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Bu jarayonning samarali amalga oshirilishi uchun faqatgina yuridik yoki ma'muriy choralar emas, balki iqtisodiy jihatdan asoslangan tavsiyalar majmuasi zarur. Ayniqsa, bozordagi ishtirokchilarning xatti-harakatlarini tartibga solish, valyuta oqimlarini optimallashtirish va umumiy iqtisodiy barqarorlikni saqlab qolish maqsadida kompleks yondashuv talab etiladi. Avvalo, erkin valyuta siyosatining asosiy ustunlaridan biri bu — kursning real talab va taklif asosida shakllanishini ta'minlashdir. Bunday sharoitda banklar o'rtasidagi elektron savdo maydonchalarining faoliyatini kuchaytirish, barcha valyuta operatsiyalarini onlayn kuzatish va boshqarish imkonini beruvchi tizimlarni takomillashtirish zarur bo'ladi. Buning natijasida sun'iy kurs manipulyatsiyalari kamayib, haqiqiy bozor kursi shakllanadi. Shuningdek, valyuta kursining keskin o'zgarishlariga qarshi zaruriy xavfsizlik yostiqlari, ya'ni Markaziy bankning intervensiya siyosati orqali kursni barqarorlashtirish imkoniyatlari saqlanib qolishi kerak. Ammo bu aralashuvlar qisqa muddatli, spekuliyativ bosimlarni yumshatishga qaratilgan va maksimal darajada shaffof bo'lishi zarur. Tadbirkorlar va eksport-import faoliyati bilan shug'ullanuvchi subyektlar uchun valyuta risklarini kamaytirish bo'yicha moliyaviy instrumentlar – “hedging”, “forward” va “swap” bitimlarini keng joriy etish lozim. Ushbu vositalar orqali ularning valyuta bozoridagi noaniqliklardan ko'rishi mumkin bo'lgan zararlarini minimallashtirishga erishiladi. Aholi va tadbirkorlik subyektlari uchun valyuta siyosatidagi o'zgarishlar haqida muntazam ma'lumot berib borish, konversiya jarayonlari bo'yicha tushunarli yo'riqnomalar, infografikalar va onlayn maslahat xizmati yo'lga qo'yilishi lozim. Bu moliyaviy savodxonlikni oshiradi, valyuta ayirboshlashning norasmiy bozoriga bo'lgan ehtiyojni kamaytiradi va bank tizimiga ishonchni mustahkamlaydi. Shu bilan birga, valyuta siyosati islohotlarini qo'llab-quvvatlash maqsadida qonunchilik bazasini zamonaviylashtirish, eskirgan va bozor mexanizmlariga to'g'ri kelmaydigan



me'yorlarni qayta ko'rib chiqish muhim vazifa hisoblanadi. Ayniqsa, bank-mijoz munosabatlari doirasida valyutaviy masalalarning shaffof va ishonchli asosda hal etilishi uchun huquqiy mexanizmlarni kuchaytirish talab etiladi. Axborot texnologiyalarining rivojlanishi valyuta bozorida raqamli yondashuvlarni keng joriy etish uchun imkon yaratmoqda. Banklarning raqamli platformalari, sun'iy intellekt asosidagi valyuta tahlili, avtomatlashtirilgan kurs monitoringi va blokcheyn orqali transchegaraviy to'lovlar – bularning barchasi erkin va samarali valyuta siyosati yuritish uchun texnologik tayanch hisoblanadi. Erkin valyuta siyosatiga o'tish bo'yicha ilgari surilayotgan tavsiyalar real iqtisodiy shart-sharoitlarga, xalqaro tajribaga va mahalliy moliyaviy sektor salohiyatiga asoslangan bo'lishi kerak. Bu yondashuv orqali nafaqat kurs barqarorligini saqlash, balki iqtisodiy ishonchlilikni mustahkamlash, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va xalqaro moliyaviy tizimda munosib o'rin egallash mumkin bo'ladi.

Xulosa va takliflar

O'zbekistonning erkin valyuta siyosatiga o'tishi mamlakat iqtisodiy suverenitetini mustahkamlash va jahon iqtisodiyotiga integratsiyalashuvi yo'lida muhim qadamlardan biridir. Biroq bu siyosat puxta rejalashtirilgan, bosqichma-bosqich amalga oshirilishi va iqtisodiy barqarorlikka zarar yetkazmasligi kerak. Muallifning tavsiyalari:

- Erkin valyuta siyosatini amalga oshirishda ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni ustuvor yo'nalish sifatida belgilash;
- Markaziy bank mustaqilligini oshirish orqali pul-kredit siyosatini samarali olib borish;
- Valyuta operatsiyalarini real vaqt rejimida kuzatib boruvchi axborot tizimlarini keng joriy etish.



References:

Используемая литература:

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2023). *Valyutaviy operatsiyalar bo‘yicha statistik hisobotlar va tahlillar*. – www.cbu.uz
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoni. (2020). *Bank-moliya tizimini raqamlashtirish va moliyaviy texnologiyalarni rivojlantirish strategiyasi to‘g‘risida*. – Lex.uz
3. Trastbank ATB. (2024). *Bankning raqamli xizmatlari va avtomatlashtirilgan valyuta modullari haqida ma’lumotlar*. – www.trustbank.uz
4. Deloitte. (2022). *The Future of FX Operations: Automation and Compliance in a Digital Age*. – Deloitte Insights.
5. SWIFT. (2023). *SWIFT gpi and Real-Time Cross-Border Payments*. – www.swift.com
6. FX Markets. (2023). *Top FX Trading Platforms and Emerging Automation Tools*. – FX Markets Journal.
7. World Bank. (2021). *Digital Financial Services: Reshaping the Currency Market Ecosystem in Emerging Economies*. – World Bank Publications.
8. International Monetary Fund (IMF). (2022). *Currency Operations Oversight and Technological Innovation in Transition Economies*. – IMF Working Paper Series.
9. Karimov, D. (2023). *O‘zbekiston bank tizimida valyutaviy operatsiyalarni avtomatlashtirishning dolzarb muammolari va istiqbollari*. – “Iqtisodiyot va innovatsiyalar” ilmiy jurnali, №4.
10. Rustamova, N. (2022). *FinTex texnologiyalari va ularning valyuta bozoriga ta’siri*. – Toshkent moliya instituti ilmiy to‘plami.